

บทวิจารณ์หนังสือ
Hot, Flat, & Crowded
Thomas L. Friedman
Clays Ltd, St Ives plc 2009, 516 หน้า ราคา 530 บาท

ธงพล พรหมสาชา ณ สกอลนคร¹

Thongphon Promsaka Na Sakolnakorn

หนังสือเรื่อง Hot, Flat, & Crowded ซึ่งเขียนโดย Thomas L. Friedman ฟรีดแมนได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ 3 ครั้ง จากข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ The New York Times โดยหนังสือที่เขาเขียนขายดีติดอันดับโลกทุกเล่ม เช่น หนังสือ From Beirut to Jerusalem ได้รับรางวัล National Book Award ในปี ค.ศ. 2005 และ หนังสือ The World is Flat ได้รับรางวัลหนังสือธุรกิจแห่งปีจาก Financial Times/Goldman Sachs นอกจากนี้ยังได้รับยกย่องให้เป็นหนึ่งในสุดยอดผู้นำชาวอเมริกันโดยนิตยสาร U.S. News & World Report อีกด้วย โดยหนังสือเล่มนี้ยังถือเป็นหนังสือที่ขายดีที่สุดในโลก (International best seller) และเป็นหนังสือที่ผู้อ่านมีตั้งแต่เจ้าของธุรกิจขนาดย่อมจนไปถึงประธานาธิบดีบารัค โอบามา ของสหรัฐอเมริกา

Hot, Flat, & Crowded เป็นหนังสือที่อธิบายเรื่องของวิกฤติพลังงาน โดยฟรีดแมน อธิบายว่า Hot คือโลกที่ร้อนขึ้นจากมลภาวะ Flat คือโลกที่เทคโนโลยีและความรู้ได้ทำให้เกิดคนชั้นกลางที่มีขีดความสามารถสูงและเกิดลักษณะการเข้าถึงสิ่งจำเป็นต่างๆอย่างเท่าเทียมกัน ส่วน Crowded อธิบายได้ว่าการเกิดการหลั่งไหลสู่งานและสังคมเมืองอย่างมากจนเกิดความแออัดในเมืองใหญ่ๆ สามคำนี้เป็นสิ่งที่ ฟรีดแมน นิยามแนวโน้มสังคมโลกเอาไว้ เขาอธิบายต่อไปว่ามลภาวะของโลกได้กลายเป็นเรื่องใหญ่กว่าที่ สงครามเย็น หรือ ความล่มสลายของคอมมิวนิสต์หรือการกำเนิดแห่งทุนนิยมใหม่ของจีนและอินเดีย ที่เคยเป็นคำฮิตในยุคของมันเป็นเอง ฟรีดแมนเกริ่นไว้อย่างอหังการว่า สหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่จะสามารถนำโลกออกจากวิกฤติ มลภาวะนี้ให้ได้

¹ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ 90110

Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, 90110

E-Mail: thongphon.p@psu.ac.th

หนังสือเล่มนี้ แบ่งเป็น 5 ตอน จำนวนทั้งสิ้น 19 บท ประกอบไปด้วยตอนที่ 1 คือ เมื่อตลาดและธรรมชาติดั้งเดิมชนกำแพง (When the market and mother nature hit the wall) พูดถึงภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจที่เกิดจากระบบของธนาคาร เช่น citibank, Iceland's Bank และ Ice Bank of Antarctica ที่ทำไมจึงพบกับภาวะหยุดชะงักทางธุรกิจในช่วงเวลาเดียวกัน และพูดถึงวิกฤติในตลาดการเงินและอสังหาริมทรัพย์ที่เรียกว่า ซับไพรม์ เป็นต้น

ในตอนที่ 2 คือ เราอยู่ที่ไหน (Where we are) ที่ฟริดแมนกล่าวถึงที่มาของโลกร้อนนั้น ฟริดแมนอธิบายไม่ใช่เพียงแค่เกิดจากการใช้พลังงานที่ปล่อยมลพิษออกมาเยอะเท่านั้น แต่ฟริดแมนยังเชื่อมโยงที่มาที่ไปว่าทำไมโลกนี้ยังติดอยู่กับแหล่งพลังงานที่สกปรกไม่ว่าจะเป็น น้ำมันหรือถ่านหิน ซึ่งในปัจจุบันไม่ใช่แค่เพียงโลกร้อนจากภาวะเรือนกระจก อากาศสกปรกจากสารพิษที่อุตสาหกรรม และควันพิษจากยานพาหนะต่างๆ ที่ปล่อยออกมาเท่านั้น แต่ยังเปิดโลกทัศน์ให้ผู้อ่านเห็นว่าภาวะโลกร้อน (Global Warming) นั้นเป็นคำที่ผิวเผินไป แต่คำว่าภาวะโลกที่กำลังมีความแปลกประหลาด (Global Weirding) น่าจะเป็นคำที่เหมาะสมกว่า และสามารถอธิบายสภาวะวิปริตทางธรรมชาติแบบครบวงจรทั้ง อุณหภูมิ ฤดูกาล วงจรชีวิตสัตว์และพืช โรคภัย และอื่นๆ อีกมากมายได้ชัดเจนกว่าคำว่าภาวะโลกร้อน และยังมีประเด็นที่ว่าคนที่รับผลกระทบหนักที่สุดคือคนจนในโลกที่สามหรือคนจนในประเทศด้อยพัฒนา เพราะหลายสิ่งที่เป็นพื้นฐานจำเป็นนั้น ถูกผูกกับระบบไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็นการปรับอากาศ แสงสว่าง การถนอมอาหารและยา หรือกระทั่งเครื่องมือแพทย์ ต่อเมื่อเชื้อเพลิงหลักของการผลิตไฟฟ้ายังคงเป็นน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติหรือถ่านหิน ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่โลกที่มนุษย์ขุดเจาะขึ้นมาใช้และเป็นพลังงานที่สกปรก ซึ่งฟริดแมนเรียกรวมๆ ว่าพลังงานจากนรก (Energy from Hell) ซึ่งมีความหายากและแพงขึ้นในทุกๆ วัน ทำให้คนจนและประเทศที่ยากจนก็ยังลำบากในการหาเงินมาซื้อเพื่อให้ได้ทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในประเทศของตน ยิ่งลำบากต่อไป

ในตอนที่ 3 คือ เราจะก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร (How we move forward) ในบทนี้ ฟริดแมนได้อธิบายถึงสภาวะโลกร้อน กับการเติบโตอย่างรวดเร็วของประชากรโลก และการขยายตัวอย่างน่าพิศวงของชนชั้นกลางในโลกผ่านโลกาภิวัตน์ ซึ่งผลของการขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการก่อกำเนิดขึ้นของดาวเคราะห์ที่เป็น Hot, Flat, & Crowded กล่าวคือ ร้อน, แบน, และแออัด ซึ่งโลกจะมีผลกระทบในลักษณะที่เป็นภัยคุกคามต่อสังคม

มนุษย์มากขึ้นและจะทำให้มันอันตรายเพิ่มมากขึ้นมีความไม่แน่นอนในสภาวะการณ์ของโลกเพิ่มมากขึ้น และในเวลาเพียงไม่กี่ปีก็จะทำให้สายเกินไปที่จะแก้ไขสิ่งใดๆ ให้กลับคืนมาเหมือนเดิม ยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนที่จะเป็นผู้นำในความพยายามต่อประเทศต่างๆ ทั่วโลกเพื่อลดการใช้พลังงานที่ทำให้เกิดมลภาวะ และมีการใช้พลังงานสะอาดเพื่อทดแทนการสิ้นเปลืองพลังงาน ซึ่งปัจจุบันวิธีปฏิบัติของเราไม่มีประสิทธิภาพ และใช้กลยุทธ์สำหรับพลังงานสะอาด และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และการอนุรักษ์ เป็นต้น ซึ่งฟรีดแมนกล่าวว่า นี่คือการท้าทายที่ยิ่งใหญ่ของสหรัฐอเมริกา และยังเป็นโอกาสที่ดีที่อเมริกาไม่สามารถที่จะพลาด ไม่เพียงแต่เป็นอเมริกันจะเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาของแผ่นดินมนุษย์ แต่มันยังเป็นกลยุทธ์ที่ดีที่สุดของชาวอเมริกันสำหรับการต่ออายุของประเทศสหรัฐอเมริกาให้ดำรงอยู่และเป็นผู้นำต่อไป

ในตอนี่ 4 คือ จีน (China) และตอนที่ 5 อเมริกา (America) ฟรีดแมนกล่าวถึงจีนในฐานะผู้ผลิตมลภาวะสูงสุดของโลก และสหรัฐฯ ในฐานะผู้เผยแพร่วัฒนธรรมการบริโภคที่ปล่อยมลภาวะอย่างมากว่า จีนมีข้อดีที่รัฐบาลออกกฎหมายที่ได้เด็ดขาดทันทั่วทั้งที่ แต่ปัญหาเกิดกับระดับผู้ปฏิบัติอย่างเจ้าหน้าที่รัฐและระบบราชการที่ย่อนยาน นอกจากนั้นรัฐบาลเองก็ลังเลที่จะให้บทบาทสื่อและประชาชนในการติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นติดตามการทำงานของราชการ ส่วนสหรัฐอเมริกามีรัฐบาลและรัฐสภา ที่ปกคลุมด้วยการประนีประนอม ครองบัง (Lobby) จากกลุ่มผลประโยชน์น้ำมันและยานยนต์ทำให้ออกกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและพลังงานช้าจนไม่ทันการในการแก้ปัญหา และสร้างความน่าสงสัยในระบบการบริหารงานแก่สังคม แต่สหรัฐอเมริกามีข้อดีคือ มีภาคสื่อสารมวลชนและภาคประชาชนที่เข้มแข็งในการตรวจสอบ และฟรีดแมนสรุปไว้ว่าคงต้องเริ่มที่ประชาชนอเมริกันให้เป็นผู้กดดันสื่อมวลชนและผู้ประกอบการเอกชน เพื่อให้ไปกดดันสภา และรัฐบาลสหรัฐ และคงจะต้องเป็นรัฐบาลสหรัฐเองที่จะเป็นผู้สร้างบทบาทการทั้งนำและแข่งขันธุรกิจสีเขียว (Green business) ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมกับประเทศจีน อันจะสร้างประโยชน์ให้ทั้งแก่ประเทศทั้งสองและโลกในภาพรวมต่อไป

นอกจากนั้น ยังมีคำถามว่า แล้วโลกจะปรับตัวสู่กับภาวะวิกฤติสิ่งแวดล้อมและพลังงานได้อย่างไร? ซึ่งฟรีดแมนอธิบายว่าโครงการรณรงค์การประหยัดพลังงานที่มีอยู่จำนวนมากในโลกนี้ก็ได้อยู่แล้ว แต่มันยังไม่พอที่จะนำพาโลกออกจากภาวะวิกฤตินี้ได้ ดังนั้นเพื่อจะแก้ปัญหาวิกฤตินี้ จะต้องเป็นการคิดแบบครบวงจรและคิดแบบบูรณาการทั้งระบบการใช้พลังงาน

และสิ่งแวดล้อม จึงจะช่วยแก้ปัญหาวิกฤติธรรมชาติและภาวะโลกร้อนที่น่าพอใจได้ เขาจัดไว้เป็นสามหมวดหมู่คือ การใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพ (Energy Efficiency) ซึ่งมุ่งหมายให้ใช้พลังงานเชื้อเพลิงที่น้อยลงแต่ให้จำนวนประสิทธิภาพการทำงานเท่าเดิม หรือใช้เชื้อเพลิงเท่ากันเพื่อพลังงานที่มากขึ้นหรือใช้พลังงานที่เท่ากันเพื่อประโยชน์ที่มากขึ้น เป็นต้น หมวดที่สองคือ พลังงานสะอาด (Clean Electrons) ซึ่งพริตแมนหมายถึง การหาแหล่งพลังงานหรือเชื้อเพลิงที่สะอาดขึ้นไม่ว่าจะเป็นพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และอื่นๆ และหมวดสุดท้ายคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Conservation) คือ การช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน เป็นต้น

นอกจากนั้นพริตแมนยังตั้งข้อสังเกตไว้ว่าผู้ผลิตและขายไฟฟ้านั้นแทบไม่ได้รับตัวและมีการคิดวิธีการผลิตอะไรใหม่ๆ ออกมาเลย ยังคงใช้เชื้อเพลิงเดิมๆ เครื่องปั่นไฟเดิมๆ และวิธีการคิดคำนวณค่าการใช้ไฟฟ้าแบบเดิมๆ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งพริตแมนบอกว่าถ้าลองประยุกต์วิธีการของสินค้าอื่นๆ มาใช้กับการคิดคำนวณค่าไฟฟ้า เช่น การประยุกต์ใช้การคิดราคาการใช้ไฟฟ้าโดยคิดอัตราที่แตกต่างกันในช่วงเวลาที่มีความต้องการใช้ต่างกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนมีการเปลี่ยนการใช้ไฟฟ้าไปในช่วงเวลาต่างๆ นอกจากนั้นพริตแมนยังวาดฝันให้เห็นว่าถ้าเราประยุกต์ให้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มาทำงานร่วมกับ E.T. (Energy Technology) เราก็จะมีระบบที่จะควบคุมการใช้พลังงานอย่างประหยัด ระบบจะรู้อัตราการคิดค่าไฟและช่วงเวลาการใช้สูงสุดของการใช้ไฟฟ้า และจะมีการจัดการกับการใช้ไฟฟ้า เช่น หรีแสงสว่างในบ้านเป็นบางช่วงในช่วงไฟฟ้าแพง หรือจัดการขายพลังงานไฟฟ้าคืนจากแบตเตอรี่ในรถไฟฟ้าหรือจาก Solar Cell ในบ้านในช่วงไฟฟ้ามีราคาแพง เป็นต้น

พริตแมนยังอธิบายถึงการหาพลังงานมาทดแทนน้ำมัน ซึ่งพริตแมนอธิบายว่าต้องตั้งราคาน้ำมันให้สะท้อนกับความเป็นจริง กล่าวคือต้องไม่กดราคาให้ต่ำและต้องมึคิณภำษีมลภำวะรวมเข้าไปด้วย ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้คนประหยัด ส่วนในการจูงใจให้คิดค้นพลังงานทดแทนนั้นจำต้องมีทั้งการให้การสนับสนุนทางการเงินและการออกกฎหมาย เพื่อดังมาตรฐานพลังงานและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้จุดมุ่งหมายสูงสุดคือเพื่อให้เกิดการคิดค้นพลังงานทดแทนที่ใช้ได้จริง การคิดค้นเครื่องจักรที่รองรับพลังงานนั้นๆ และการสร้างวัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนให้หันออกจากการใช้น้ำมันไปสู่การใช้พลังงานที่สะอาดและไม่เป็นมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้น พริตแมนยังแสดงให้เห็นว่า การคิดแบบครบวงจรจะแก้ปัญหาได้ทั้งระบบ เช่น

การคิดค้นหรือทำให้พลังงานใหม่ๆ ใช้ได้ในทางการค้า เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ผ่านทางเซลล์แสงอาทิตย์ ถ้ามีการทำเป็นอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง ก็จะทำให้เกิดการจ้างงานใหม่ๆ ขึ้นและจะดูดซับคนตกงานได้ส่วนหนึ่ง ส่วนการผลิตพลังงาน Biofuel หรือโรงงานผลิตอุปกรณ์เซลล์แสงอาทิตย์ตามภูมิภาคหรือการใช้พลังงานลมในทางเกษตร ก็น่าจะเป็นวิธีที่ทำให้คนไม่ต้องย้ายถิ่นฐาน ซึ่งจะนำไปสู่การทำให้เกิดการอนุรักษ์ป่าและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพด้วยคนในท้องถิ่นเอง

ฟรีดแมนได้อธิบายถึงข้อเสียต่างๆ ที่ประชากรทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น เขานำเสนอตัวอย่างมากมายของความต้องการที่สูงขึ้นทั่วโลกที่มีต่อทรัพยากร และเห็นว่าแม้ว่าประชากรในสหรัฐอเมริกาจะมีอัตราการลดลง แต่อย่างไรก็ดี ก็จะมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่อื่นๆ โดยข้อเสียที่ใหญ่ที่สุด ของยุคโลกาภิวัตน์ เพราะโลกาภิวัตน์ คือ การผลิตและการบริโภคของคนจำนวนมาก แต่ถ้าแนวโน้มของทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ขับเคลื่อนโดยประชากรเพิ่มสูงขึ้นและความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้นโดยได้มาจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ยั้งคิดแล้วชะตากรรมของโลกสำหรับศตวรรษถัดไปในอนาคต กล่าวคือความอุดมสมบูรณ์ของโลกจะลดลงและก็จะมีความสัมพันธ์ไปยังโอกาสที่จะก่อให้เกิดระดับประชากรลดลงได้ต่อไปในอนาคต

กล่าวโดยสรุป หนังสือเรื่อง ร้อน แบนราบ และแออัด (Hot, flat & crowded) ของฟรีดแมน เป็นหนังสือที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับวิกฤติพลังงาน โลกร้อน ระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนไป และการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากร และฟรีดแมนยังได้สร้างแนวความคิดที่ว่า วิกฤติในปัจจุบันต้องแก้ด้วยการมองทุกปัญหาอย่างพร้อมเพียง ด้วยการเน้นการมีส่วนร่วมโดยการบูรณาการของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อแก้ปัญหาวิกฤติโลกร้อนไม่ใช่แก้ไขปัญหาโลกร้อน ด้วยทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วหมดปัญหา โดยแลกกับให้บางประเทศอดอยากและสะสมปัญหาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการแก้ปัญหาแบบยั่งยืนคือ การมองทั้งโครงสร้าง มองภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับปัญหาความอดอยากและสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาทุกๆ อย่างเชิงบูรณาการไปพร้อมๆ กัน